

УДК 94:[050:37–028.42](477)“1923/1925”

Левченко В. В., к. іст. н., доцент,

Одеський національний морський університет (м. Одеса, Україна)

levchenko_lav@ukr.net

Левченко Г. С., к. іст. н.

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова (м. Одеса, Україна)

levchenkoukrlav@ukr.net

ЖУРНАЛ «НАША ШКОЛА» (1923–1925) ЯК ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ В ОДЕСІ

Анотація. Статтю присвячено аналізу педагогічного журналу «Наша школа» як історичного джерела з історії педагогіки в Одесі. Розглянуто історію журналу «Наша школа» та проаналізовано висвітлення у ньому діяльності та поглядів багатьох одеських педагогів і психологів. Здійснено аналіз журналу як засобу популяризації теорії та практики освітнього руху на Одещині в першій половині 1920-х рр. Подано загальний огляд змісту статей, в яких розкриваються питання, які є актуальними та цікавими для педагогів сьогодні.

Ключові слова: «Наша школа», педагогічний журнал, історія педагогіки, історія періодики, педагогічна наука, періодика, спадщина одеських педагогів.

Abstract. *This article is dedicated to analyzing the pedagogical journal *Nasha Shkola* as a historical source on the history of pedagogy in Odesa. It examines the history of the journal and explores its coverage of the activities and views of numerous Odesa-based educators and psychologists. The study also considers the journal's role in promoting the theory and practice of the educational movement in the Odesa region in the first half of the 1920s. Additionally, a general review of the journal's articles is provided, highlighting topics that remain relevant and of interest to educators today.*

Key words: *Nasha Shkola (Our School), pedagogical journal, history of pedagogy, pedagogical science, legacy of Odesa educators.*

Ініціювання керівництвом Одеського національного університету імені І. І. Мечникова видання нового науково-методичного альманаху «Ідеї. Практики. Перспективи сучасної освіти» сприяє зверненню уваги до вивчення історії періодичних видань педагогічного профілю в Одесі. Одним із малодосліджених історичних періодів цього питання є 1920-ті рр., як початок нової епохи в історії Одеси ХХ ст. До 1917 р. в Одесі видавалося чотири періодичні видання педагогічної спрямованості («Циркуляр по Одесскому учебному округу» (1864–1917), «Школьные экскурсии и школьный музей» (1913, 1917) та ін.). Після революції всі вони припинили своє існування. Їм на зміну прийшли журнали освітян радянської епохи.

В 1917 р. у зв'язку з революційними подіями, почалися грандіозні перетворення не тільки в політичному і соціальному житті населення, але і в культурному. Духовні вітчизняні традиції, що склалися століттями, зазнавали крутої ломки, цінності змінювалися, та взагалі радикально переписувалася історія культури народу. Загалом, вся багата культурна спадщина великого народу зазнала ревізії. Література, філософія, історія, педагогіка тощо – всі гуманітарні галузі знання за ідеологічним сприйняттям були розщеплені на дві складові: дореволюційні – це негативні та революційні – це прогресивні. Нова культура революційного пролетаріату демонстративно відривалася від істинно історико-культурного коріння та різко протиставила пролетарську культуру всім попереднім надбанням. Ініціатива перегляду культурної спадщини походила від партійного керівництва країни.

У числі перших відчула на собі революційні перетворення педагогічна періодика, що була рушійною силою педагогічного прогресу і виступала могутнім засобом збагачення педагогічної теорії, літописом подій, що відбувалися в освіті, органом громадської думки щодо виховання, фарватером у розвитку дитячої психології, вихователькою самих вихователів, вчителів, викладачів. Після 1917 р. з'являються нові журнали для представників нової радянської школи. Особливо на початку 1920-х рр. освітяни повною мірою

відчули нестачу загальнодоступної інформації з питань у педагогічній царині. Так виникали ідеї щодо видань педагогічних журналів, створених освітянами для освітян. На зміну одеським дореволюційним журналам прийшли нові, що реалізовували загальне, комплексне та конкретне спрямування у педагогіці та освіті («Вестник Одесского губернского отдела народного образования» (1919–1920), «Народное просвещение» (1921–1922), «Наша школа» (1923–1925), «Новый путь. Журнал одесских рабфаков» (1923), «Політосвіта» (1925), «Бюлетень Одеської округової інспектури народної освіти» (1928), «Праці науково-дослідчої катедри педагогіки й педології при Одеському інституті народної освіти» (1929) та ін.).

Усі ці та багато інших видань були провідниками партійно-державної лінії в освіті. Лише на початку існування радянської влади (1919–1922) мав місце певний педагогічний плюралізм. Українська радянська педагогіка і система освіти у 1920-х рр. пережила серйозні трансформації. По-перше, було прийнято низку постанов, що стосувалися кардинальних змін на всіх рівнях освіти. По-друге, була повністю перервана педагогічна наступність. У нових журналах серед інших різноманітних рубрик не було розділу, присвяченого історії педагогіки. Було проведено радикальну реформу щодо змісту педагогічних журналів. У цей час стали виходити методичні журнали. Партійно-радянське керівництво робило ставку на новостворені видання, які мали довести вченим-педагогам, вчителям, вихователям та всій педагогічній громадськості, що соціалістична педагогіка – вищий етап розвитку педагогічної думки. Педагогічні журнали Одеси 1920-х рр. є одним із найбільш значущих явищ суспільно-педагогічного життя нової системи освіти. На сторінках періодичних видань висвітлювалися досягнення та новітні течії педагогіки, передавався теоретичний та практичний досвід новому поколінню вчених, педагогів, психологів та громадських діячів. З'явившись у цей час педагогічна періодика, присвячена питанням виховання та освіти, розвивалася разом із радянською педагогікою, ставши відображенням її ідей. Одеські педагогічні журнали 1920-х рр. є невід'ємною частиною радянської педагогічної науки, її історії та розвитку. Педагогічні журнали містять найбагатші матеріали з історії школи та освіти в нашій країні. Провідні педагогічні журнали, створені суспільно-педагогічною думкою минулого часу, стали провідниками багатьох прогресивних засад у справі виховання та освіти не одного підростаючого покоління.

Одним із перших таких видань став журнал «Наша школа» (1923–1925), заснований Одеським губернським відділом народної освіти [7], перший номер якого побачив світ у серпні 1923 р. З 1925 р. він виходив як педагогічний журнал Одеської губернської інспектури народної освіти [8]. Журнал виходив недовго, лише три роки, всього 12 томів (21 номер). Усі номери журналу є у Науковій

бібліотеці Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Кожна людина, яка цікавиться історією педагогіки та народної освіти, може простежити, як змінювалася риторика педагогічного журналу в період становлення радянської влади. Метою журналу було наблизити радянську педагогічну думку до масового читача. На одному із засідань методичної комісії (методком) Одеської губернської інспектури народної освіти 2 грудня 1923 р. під головуванням професора Й. І. Герліха було затверджено, що «в виду масового характеру журналу «Наша школа», рассчитанного на уезды методком предлагает помещать в этом журнале статьи, которые носили бы характер ознакомления широких масс с учебно-научной жизнью высшей школы», а «по отношению к школам среднего и низшего типа помещать статьи руководящего характера по текущим вопросам» [3].

Історія журналу «Наша школа» та зміст його публікацій ще не ставали предметом наукових досліджень. Поодинокі згадки щодо його історії зустрічаємо в працях І. О. Карпич [4, с. 23; 5, с. 319]. Поверхнєве ознайомлення з історією цього журналу призвело до того, що авторка віднесла його одночасно як до загальнодержавних періодичних педагогічних видань, так і регіональних [5, с. 319]. Отже, більшість історіографічних праць опосередковано стосується досліджуваної теми та мають фрагментарний характер її висвітлення, тому історія журналу «Наша школа» потребує усебічного комплексного аналізу.

Редакційна колегія журналу, спочатку на чолі з І. А. Хаїтом, а пізніше Й. І. Герліхом, намагалася витримувати характер журналу як солідного загальнонаукового та загальноосвітнього видання та по можливості стримувати натиск обкому ВКП(б), який вимагав більше уваги та місця на сторінках журналу приділяти політичним питанням, не публікувати «неприпустимих та шкідливих» для партії тем. Серед рубрик журналу постійними були: методологія, досвід і спостереження, політпросвіта, шкільна практика, побут, шкільна санітарія, інформація, хроніка, шкільне господарство, офіційні розпорядження, бібліографія тощо. У міру догматизації та примітивізації ідеологічних установок ВКП(б), посилення партійного контролю над усіма сферами суспільного життя редакції журналу «Наша школа» все важче і важче було зберігати своє обличчя. Конфлікт між редакцією та обкомом ВКП(б) наростав, набував все більш гострих форм. Зрештою журнал було закрито. Своє рішення про закриття журналу партійно-радянське керівництво мотивувало фінансовими труднощами.

На сторінках педагогічного журналу «Наша школа» виступали з різних проблем освіти та виховання відомі своїми працями на батьківщині та за кордоном педагоги та психологи, до питань освіти зверталися філософи, знані вчені та початківці. Серед них був 151 автор (без врахування сорока двох невстановлених криптонімів) 412 публікацій (див. таблицю).

Зведена таблиця кількості авторів і публікацій
журналу «Наша школа» (1923–1925)

№№	Прізвище та ініціали авторів публікацій	Кількість публікацій за роками і номерами												Всього
		1923				1924					1925			
		1	2	3	4-5	1-2	3	4-5	6	7-9	10-12	1-2	3-4	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Аджамський П.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	1
2	Альвайль З	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1	–	–	2
3	Аннов І.	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
4	Архангельський Д.	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
5	Бабенко Ф.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
6	Бархин К.	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1
7	Бертенсон В.	–	–	–	–	1	–	–	–	1	–	–	–	2
8	Белан Д.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
9	Блюм Л.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
10	Богуславський О.	–	–	–	1	1	–	–	–	–	–	–	–	2
11	Бузук П.	–	2	2	2	1	1	–	–	1	–	–	–	9
12	Бутузов В.	–	–	–	–	–	–	1	1	–	–	–	1	3
13	Бялосукенський Є.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	1
14	Варнеке О.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
15	Васильєв М.	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	1
16	Васютинський Г.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
17	Верін І.	–	–	–	–	–	–	–	1	1	–	–	1	3
18	Внуков Т.	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
19	Волков П.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	1
20	Вольфсон С.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1	2
21	Волянський Б.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
22	Георгі А.	–	2	1	1	3	2	–	–	2	–	1	1	13
23	Георгієв І.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
24	Герліх Й.	–	–	–	–	1	–	1	–	–	–	–	–	2
25	Герман Г.	–	1	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–	3
26	Голятовська К.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
27	Гордієвський М.	–	–	–	–	1	2	–	–	2	–	–	1	6
28	Горєлов В.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
29	Горун І.	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
30	Готалов-Готліб А.	3	2	3	–	3	2	3	–	3	3	3	1	26
31	Грідіна Л.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
32	Грінберг	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
33	Грінцер Е.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
34	Громаковський Є.	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
35	Гутман В.	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	1
36	Деліотський С.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
37	Де-Метц М.	–	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	2

Таблиця – Продовження

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
38	Дибяк М.	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
39	Дложевський С.	–	–	–	–	–	–	2	–	–	–	–	1	3
40	Добросердов	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
41	Драголін Л.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	1
42	Дуб І.	–	–	–	–	1	1	–	–	–	–	–	–	2
43	Дьяченко І.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	2	–	–	3
44	Ельберт Н.	–	1	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2
45	Елькін Д.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1	–	2
46	Єгоровська	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
47	Ємельянов М.	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	1
48	Жак Луї	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1
49	Жезмер М.	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	1
50	Зарецький М.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
51	Зосін К.	–	1	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2
52	Іванов В.	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
53	Івасевич П.	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
54	Кажданська Ю.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	2	1	4
55	Камєнєв Л.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	1
56	Канін А.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	1
57	Каценельсон М.	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	1
58	Кінгі А.	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	1
59	Ковалів Я.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	1
60	Коган Л.	–	–	–	–	1	–	–	–	2	–	–	–	3
61	Коган С.	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
62	Козак М.	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1
63	Константиновський І.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
64	Корнєєв К.	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
65	Кособродов І.	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1
66	Коханський М.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
67	Кравченко Л.	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	1
68	Краснопольський Е.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1	2	3	7
69	Крижанський В.	–	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	2
70	Кричевський Л.	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
71	Кришталь Н.	–	–	–	–	1	1	–	–	–	–	–	–	2
72	Крупнік Н.	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	1
73	Кудрицький В.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
74	Кульпинський М.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–	2
75	Куліш М.	1	1	1	1	–	1	2	1	–	1	–	–	9
76	Ланге Ф.	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
77	Лапіров-Скоблю М.	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	1
78	Лебедев Є.	–	1	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	2
79	Левицький В.	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1
80	Левіна А.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	1

Таблиця – Продовження

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
81	Лескевич Н.	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1
82	Лозинський С.	1	1	1	–	–	1	3	2	–	2	1	–	12
83	Лукін-Ервіц В.	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	1
84	Луначарський А.	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	1
85	Макаровський Д.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	1
86	Малєєв О.	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	1
87	Матковський І.	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1
88	Мирненко О.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
89	Могілянський М.	–	–	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	2
90	Монтеллі А.	1	1	–	–	2	1	–	–	–	–	–	–	5
91	Мороз Л.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
92	Музичка А.	–	–	–	–	1	2	–	–	–	–	–	–	3
93	Науменко І.	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
94	Недіна З.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
95	Нестеренко П.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	1
96	Ниринська Є.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1	2
97	Овсяний В.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
98	Отрошко С.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
99	Панченко Б.	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1
100	Пасечниченко М.	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
101	Перель А.	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	1	–	2
102	Петрович А.	–	–	1	1	1	–	–	–	–	–	2	–	5
103	Петровський Б.	–	1	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	2
104	Победаленко М.	–	1	–	2	1	–	–	–	1	1	–	–	6
105	Поздняков М.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	1
106	Покровський М.	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	1
107	Потапенко Г.	–	–	–	–	–	–	2	–	–	2	1	–	5
108	Потапов П.	–	–	–	–	–	–	2	–	–	1	–	–	3
109	Прендель О.	–	–	1	1	–	–	–	–	–	–	–	–	2
110	Прозоровський В.	–	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	2
111	Раппопорт М.	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
112	Рехтман Д.	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
113	Розенфельд Г.	–	–	–	2	–	–	–	–	1	–	1	1	5
114	Саминський Б.	–	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	2
115	Свищук Р.	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	1
116	Селінов В.	–	–	–	–	4	2	2	–	2	3	3	2	18
117	Семенов С.	–	–	1	–	–	1	–	–	–	–	–	–	2
118	Сказін Є.	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
119	Скоробогатова З.	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
120	Соболь Є.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	1
121	Соколов К.	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
122	Спектор	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	1
123	Стратен В.	–	3	3	2	3	1	–	–	1	2	1	1	17

Таблиця – Продовження

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
124	Талпа М.	–	1	1	1	–	–	–	–	–	–	–	–	3
125	Тарасевич М.	–	–	–	1	–	2	–	–	1	1	1	–	6
126	Темкін А.	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1
127	Теребенін І.	–	1	1	1	–	–	–	–	–	–	–	–	3
128	Тимохін П.	–	1	–	–	–	–	–	–	1	1	–	–	3
129	Томашпольський Г.	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
130	Топчієв А.	–	1	–	–	1	–	–	–	–	1	–	–	3
131	Тотіна О.	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1
132	Третяков Д.	2	3	1	–	1	–	2	1	–	–	–	–	10
133	Троцький Л.	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	1
134	Трушковська В.	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
135	Уманський М.	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
136	Фан-Юнг Ф.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	1
137	Федорова-Адамська А.	–	–	–	–	1	–	–	–	1	–	–	–	2
138	Хаїт І. А.	1	1	1	1	2	–	4	1	1	–	–	–	12
139	Харцієв В.	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
140	Хейфец Х.	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
141	Херсонський Р.	1	–	–	1	1	–	–	–	1	–	–	–	4
142	Хмель Д.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	1
143	Шахнович М.	–	–	–	1	1	1	1	–	–	–	–	–	4
144	Швец П.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	1
145	Штейнванд Г.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	1
146	Шульман Б.	–	1	1	1	–	–	–	–	1	–	–	–	4
147	Шульман Н.	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
148	Щербина К.	–	–	–	–	–	–	2	–	–	1	1	1	5
149	Щербина О.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	1
150	Янковський П.	2	2	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–	6
151	Яновська-Шевальова Є.	–	1	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–	3
Кількість статей підписаних недешифрованими криптонімами		6	2	5	10	5	2	2	0	4	1	5	0	42
Загалом		22	36²	33¹	43	55	38¹	32²	8	46	33	41¹	25²	412⁹

*Верхнім індексом зазначено кількість публікацій у співавторстві.

Серед авторів журналу «Наша школа» 92 особи стали авторами однієї статті. Лідерами авторського цеху були викладачі Одеського інституту народної освіти – провідного вищого педагогічного навчального закладу на півдні УСРР [6]. Серед них були відомий історик педагогіки А. Г. Готалов-Готліб (26 публікацій) [1], культуролог, історик і методолог В. І. Селінов (18), історик, педагог і методолог В. В. Стратен (17), педагог і педолог С. Й. Лозинський (12), педагог І. А. Хаїт (12), природознавець і методолог Д. К. Третяков (10), філолог і педагог П. О. Бузук (9), педагог і філософ М. І. Гордієвський (6), педагог,

педолог і психолог М. М. Тарасевич (6), математик і методолог К. М. Щербина (5) та ін.

Серед представників губернських структур системи освіти (відділ народної освіти та окружна інспектура) постійними авторами журналу були А. Георгі (13), М. Г. Куліш (9), Е. Краснопольський (7) та ін. Звичайно за кількістю та якістю публікацій чиновники поступалися вченим. Не в останню чергу це було пов'язано з практикою командно-адміністративної системи призначення теми і автора публікацій для наступних номерів журналу. Наприклад, на засіданні методичної комісії Одеської губернської інспектури народної освіти 2 грудня 1923 р. під головуванням професора Й. І. Герліха було затверджено чотирьох авторів та чотири теми для майбутніх статей з терміном написання впродовж десяти днів. Їх було розподілено наступним чином: Й. І. Герліх – «Приемы преподавания в вузах», М. М. Васильев – «Участие студенчества в организации учебной жизни высшей школы», Д. К. Третьяков – «О подготовке аспирантов», Б. Л. Николаї – «Теория и практика в высшей школе» [3]. У фронтальному огляді усіх публікацій журналу «Наша школа» статей за такими темами не виявлено.

Серед авторів-бюрократів окремо місце займає на сьогодні знаний письменник, режисер і драматург М. Г. Куліш (1892–1937), який у 1922–1925 рр. працював у губернському відділі народної освіти в Одесі на посаді інспектора шкіл. До поширених, серед масового читача, царин його діяльності [2] слід додати педагогічну галузь, в якій він активно проявив себе в «одеський» період життя. Його публікації були присвячені різним темам педагогіки у перші роки становлення радянської влади: «Накануне нового учебного года», «Чергова справа», «Три завдання», «Проблема 4-х річної школи», «До наступу», «Про роль районної школи в справі перепідготовки вчительства», «Політвиховання й антирелігійна пропаганда в школі», «Політвиховання й антирелігійна пропаганда в д/у соцвиху», «Зв'язок школи з дитячим комрухом». Оцінку змісту та значенню цих напрацювань М. Г. Куліша мають дати фахівці.

На сторінках журналу «Наша школа» було озвучено різні ідеї у галузях, педагогіки, педології та психології: основи педології (С. Й. Лозинський, М. М. Тарасевич та ін.), взаємозв'язок медико-психологічних та педагогічних аспектів у теорії та практиці освіти (М. М. Тарасевич, Є. Н. Яновська-Шевальова та ін.), аналіз та тенденції розвитку методики сучасної освіти (А. Г. Готалов-Готліб, М. Г. Куліш, В. В. Стратен, І. А. Хаїт та ін.) та багато інших. Аналіз публікацій показав, що найбільше на сторінках педагогічного журналу обговорювалися наступні популярні ідеї у розвитку тогочасної системи освіти: антирелігійна боротьба (І. Верін, М. Г. Куліш, Д. К. Третьяков та ін.); створення та розгалуження екскурсійної методики навчання (Д. Архангельський,

О. Б. Варнеке, Є. Лебедєв, О. Р. Прендель, В. І. Селінов, С. А. Семенов, Г. С. Томашпольський та ін.); політична освіта та виховання молодого покоління (М. Г. Куліш, І. А. Хаїт та ін.). На шпальтах журналу постійно розглядалися питання взаємин сім'ї та школи, де пропонувалися незвичні для традиційної педагогіки рішення – переваги самоуправління дітей у школі (К. Корнеєв, А. Топчієв, Н. М. Шульман та ін.). Обговорення питань фізичного виховання та поширення здорового способу життя і гігієни серед підростаючого покоління займали значне місце у педагогічних колах того часу (А. Г. Готалов-Готліб, Г. Розенфельд, Р. А. Херсонський та ін.). У зв'язку з вимогами, що висувалися тенденціями часу до вчителів школи, серед педагогів-методистів активно педалювалася ідея підготовки та перепідготовки освітян (З. А. Альвайль, М. М. Васильєв, Й. І. Герліх, М. Г. Куліш, С. Й. Лозинський, І. А. Хаїт, М. Шахнович та ін.). Одне з провідних місць у журналі займають статті, присвячені теорії та практиці викладання національних циклів (єврейського (А. Перель та ін.), німецького (З. А. Альвайль, Г. Герман та ін.) українського тощо) у школах на тлі впровадження політики коренізації. Національний компонент змісту освіти у школах був спрямований на збереження рідної мови, традицій, виховання любові та поваги до цінностей національної культури та включав такі предмети навчального плану як мова, література, історія, географія тощо. Значне місце у циклі цих предметів відводилося викладанню рідної мови та літератури (К. Б. Бархін, П. О. Бузук, С. С. Дложевський, С. Й. Лозинський, П. О. Потапов, С. С. Стратен та ін.). Підсумком обговорення теорії та практики викладання національних циклів на сторінках журналу з'являлися програми з кожного окремого предмета. У руках досвідченого викладача вони ставали потужним знаряддям у справі етнічного самозбереження підростаючого покоління.

Нерідко редакція журналу надавала навчально-методичну допомогу педагогам шкіл, а журнальні шпальти ставали дискусійним майданчиком для обговорення різних теоретичних засад та практичних методів навчання. Науково-педагогічний журнал «Наша школа» висував проблему взаємин і зв'язку педагогічної творчості зі світоглядом та піддав її всебічному висвітленню. Для вирішення поставленої мети в журналі розміщувалися роботи про педагогічний досвід, творчі досягнення, різні проблеми школи і вчителювання. У постійних відділах досвід і спостереження та побут публікувалися статті полемічного характеру, здійснювався живий обмін думок між читачами та редакцією.

Таким чином, журнал «Наша школа» був одним із головних ідейно-змістовних центрів педагогічної думки в УСРР в 1920-ті рр. Спадщина вітчизняних педагогів 1920-х рр., закладена на його сторінках, для сучасних

дослідників була і залишається незамінним джерелом з історії педагогіки, освіти та дитячої психології, а багато з викладених у журналі педагогічних ідей та практичних рекомендацій не втрачають своєї актуальності в наші дні. Журнал «Наша школа» представляє велику наукову та інформаційну цінність. Він користувався великою популярністю в Одеській губернії та був широко відомий за її межами.

У статті розглянуто особливості феномена радянської педагогічної періодики як виду педагогічного явища та простежено еволюцію педагогічного журналу «Наша школа» від етапу становлення до закриття. Сучасні тенденції розвитку освіти та виховання, що висувують на перший план питання збереження та зміцнення традиційних духовно-моральних цінностей, ще більше актуалізують ідею історико-культурного самозбереження задля наступних поколінь. Загалом журнал «Наша школа» охоплював проблеми і методику освіти та виховання, тодішні тенденції у педагогічній науці та практиці, розглядав проблеми сім'ї та дитинства, пропонував матеріали для проведення шкільних та позакласних заходів. Спадщина вітчизняних педагогів першої половини 1920-х рр. закладена в журналі «Наша школа», розглядається сучасними дослідниками як одне з важливих джерел з історії педагогіки.

В останні роки видається безліч цікавих педагогічних видань та додатків до них. Буває дуже важко зорієнтуватися у безмежній кількості нових педагогічних періодичних видань. Віримо, що новий науково-методичний альманах «Ідеї. Практики. Перспективи сучасної освіти» займе свою нішу серед розмаїття подібних видань та принесе користь фахівцям педагогічної та психологічної галузей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великодна А. В., Левченко В. В., Майборода П. А. Інтелектуальна спадщина А. Г. Готалова-Готліба: бібліографія, огляд, коментарі // Бібліотечний Меркурій. 2024. Вип. 1 (31). С. 87–117.
2. Герасимова Г. П. Куліш Микола Гурович // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. К.: Наукова думка, 2009. Т. 5: Кон–Кю. С. 466.
3. Державний архів Одеської області. Ф. Р-150. Оп. 1. Спр. 819. Арк. 100.
4. Карпич І. Історія становлення та розвитку періодичних видань України в контексті політики соціального виховання (20-ті – початок 30-х рр. ХХ ст.) // Історико-педагогічний альманах. 2016. № 1. С. 19–24.
5. Карпич І. О. Періодичні видання України як засіб популяризації теорії та практики дитячого руху у 20-х – на початку 30-х рр. ХХ століття // Педагогічний дискурс. 2013. № 15. С. 315–320.

6. Левченко В. В. Історія Одеського інституту народної освіти (1920–1930 рр.): позитивний досвід невдалого експерименту / Відп. ред. В. М. Хмарський; наук. ред. Т. М. Попова. Одеса: ТЕС, 2010. 428 с.
7. Наша школа. 1923. № 1. С. 1.
8. Наша школа. 1925. Ч. 1–2. С. 1.